

Concept-verslag Meet Up #5 – Ontwikkeling Universiteitskwartier

Dinsdag 17 september 2019 | Perdu | 20.00 – 22.00 uur

1. Achtergrond

De Universiteit van Amsterdam en de gemeente stellen een Strategisch Masterplan op voor de ontwikkeling van het Universiteitskwartier; het gebied dat loopt van Oude Turfmarkt tot Oude Hoogstraat. In dit plan wordt op hoofdlijnen benoemd wat de huidige en toekomstige kwaliteiten van het gebied zijn en waarmee rekening gehouden moet worden bij het herinrichten van de openbare ruimte, het verbeteren en verduurzamen van de universiteitsgebouwen, de logistiek en mobiliteit.

Gebruikelijk is dat de gemeente zo'n plan opstelt en de conceptversie van het plan voorlegt voor reacties. Dan zijn er al de nodige keuzes gemaakt. Voor de ontwikkeling van het Universiteitskwartier is er voor gekozen dat, parallel aan het maken van het plan, in gesprek gegaan wordt met de buurt en andere belangstellenden.

Voor de zomer hebben de gemeente en de buurt tijdens drie bijeenkomsten (Meet Ups 1, 2 en 3) in beeld gebracht wat de hoofdonderwerpen van het Strategische Masterplan zouden moeten zijn en welke uitgangspunten gehanteerd zouden moeten worden bij toekomstige ontwikkelingen. Tijdens Meet Up 4 (27 augustus) zijn de uitgangspunten 'getest' aan de hand van twee, door de buurt gekozen, locaties: binnentuin Allard Piersonmuseum en Oudemanhuispoort/Slijkstraat. Deze bijeenkomst heeft aanleiding gegeven tot het aanscherpen van uitgangspunten.

Na de zomer is ook een enquête opgesteld, met als doel om de uitgangspunten die vanuit de buurt geformuleerd zijn, voor te leggen aan een bredere groep. Ook zijn gesprekken gevoerd met ondernemers in de buurt.

2. Opzet van Meet Up #5

Tijdens Meet Up #5 wordt een tussenstand gegeven van de enquête-uitkomsten en de gesprekken met ondernemers. Ook wordt toegelicht hoe de uitgangspunten voor het masterplan zijn aangescherpt op basis van Meet Up #4. Daarnaast presenteert Veronika Meijer, stedenbouwkundige van de gemeente Amsterdam, de eerste concept-openbare ruimtekarten. Deze kaarten geven de concreetheid waar tijdens Meet Up #4 om gevraagd is. De kaarten laten zien waar welke voorzieningen/funcities in het gebied komen, welke verschillende sferen de openbare ruimtes in het gebied krijgen, hoe het beheerregime van de openbare ruimtes zou kunnen worden gedurende de dag, de avond en de nacht en hoe de logistiek georganiseerd wordt. Met deze eerste concept-openbare ruimtekarten wordt duidelijker waar wat komt en wat dit voor impact heeft op de openbare ruimte. Kanttekening die hierbij moet worden gemaakt is dat de gemeente Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam nog studeren op bepaalde deelgebieden in het Universiteitskwartier (BG3 en BG5) en dat de uitkomsten van deze studies nog niet bekend zijn en daardoor ook nog niet op de kaarten verwerkt zijn.

3. Enquête

Uit de gesprekken met de buurt over hoofdlijnen en uitgangspunten voor het masterplan zijn 15 vragen geformuleerd in een enquête. Via huis-aan-huis flyers is de buurt en omgeving geattendeerd op deze

enquête. Ook via sociale media is aandacht gevraagd voor de enquête. De Universiteit van Amsterdam heeft via haar communicatiekanalen de Faculteit der Geesteswetenschappen geïnformeerd over de enquête. Tevens is op twee avonden geënquêteerd in de buurt. Tzamen heeft dit een respons van 15% opgeleverd. Dat is, in vergelijking met soortgelijke enquêtes in de stad, een hoog aantal en geeft een indicatie van wat anderen dan de deelnemers die aan de Meet Ups hebben meegedaan, vinden van de hoofdlijnen en uitgangspunten van het plan.

Coen Hermans geeft een toelichting op de respons. Een respons van 15% (bij een verspreidingsgebied van 2.260 adressen in de buurt) betekent 343 beantwoorde enquêtes, waarvan 282 digitaal en 61 via de huis-aan-huis gesprekken. Op de vraag of men woont, werkt en/of studeert in het Universiteitskwartier of van buiten het gebied heeft gereageerd, komt het volgende beeld naar voren: 186 respondenten wonen in het gebied, 122 werken er, 42 studeren er en 79 komen van buiten het gebied. Tijdens de presentatie (zie bijgaand) zijn de antwoorden per vraag kort aangestipt. Belangrijkste conclusie is dat er een breed draagvlak is voor de uitgangspunten. Het betreft overigens een tussenstand: de enquête kan nog tot 1 oktober ingevuld worden.

4. Gesprekken met ondernemers

Marian Breeman (gemeente Amsterdam) en Guido Wallagh (externe begeleider participatieproces) hebben zich bij 12 ondernemers in de buurt uitgenodigd: 6 hotels, 2 cafés, 3 culturele instellingen en de straatmanager van Nes/Oude Turfmarkt. Doel van deze gesprekken is geweest om te vernemen of ondernemers op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in het Universiteitskwartier, hoe zij aankijken tegen de uitgangspunten van het plan en welke andere onderwerpen zij belangrijk vinden. Ook hier gaat het om een tussenstand, omdat een aantal gesprekken nog moet plaats vinden. De belangrijkste reacties zijn:

- Ondernemers zijn redelijk tot goed bekend met de ontwikkelingen in de buurt, één ondernemer is maar beperkt bekend.
- Ondernemers zien meerwaarde in de ontwikkeling van het Universiteitskwartier: voegt iets toe aan binnenstad, is een kwalitatieve bestemming.
- Ondernemers hebben begrip voor autoluw beleid, maar benadrukken ook het belang om bereikbaar te blijven voor hun gasten, logistiek en afval
- Ondernemers benadrukken het belang van extra fietsparkeervoorzieningen.
- Mogelijkheden voor vervoer van gasten over water wordt maar beperkt gezien.
- Verduurzaming is voor de meeste ondernemers een belangrijk onderwerp. Echter: de wijze waarop het wordt toegepast of de mogelijkheid die men geboden wordt, verschilt: Eén ondernemer geeft aan dat er bijna niets mag vanwege de monumentale status. Een andere ondernemer geeft juist aan dat er substantieel geïnvesteerd is in de monumentale verduurzaming. Enkele ondernemers hebben belangstelling om te verkennen of duurzame energievoorziening meer collectief te organiseren is.

Naar aanleiding van deze terugkoppeling wordt de vraag gesteld waarom ondernemers maar beperkte mogelijkheden zien voor het meer benutten van het water. Marian Breeman en Guido Wallagh geven aan dat in de gesprekken verschillende argumenten zijn gegeven. Voor één ondernemer is de afstand tussen zijn bedrijf en het water te groot. Voor een andere ondernemer werkt het vervoer van gasten over het water alleen als er elders in de stad een parkeervoorziening komt, waar men kan parkeren en kan overstappen op het water. Die parkeervoorziening is nog niet gevonden. Overigens geven enkele ondernemers aan dat, ondanks beperkingen, zij open staan om verder te verkennen of het water niet beter te benutten is.

5. Aangescherpte uitgangspunten

Giso Lommers (gemeentelijk projectleider Universiteitskwartier) licht toe hoe de uitkomsten van Meet Up #4, waar de eerder geformuleerde uitgangspunten 'getest' zijn, aangescherpt zijn. Hij licht dit toe aan

de hand van een samenvatting. In een apart document zijn de aangescherpte uitgangspunten nader toegelicht en omschreven.

Leefbaarheid en veiligheid

- Eerder stond het uitgangspunt '... wordt drukte gemanaged' onder het hoofdthema identiteit. Omdat het meer gaat over leefbaarheid, is het uitgangspunt nu gezet onder hoofdthema leefbaarheid en veiligheid.

Identiteit

- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '... vinden ontmoetingen vooral in gebouwen plaats' is geredigeerd tot '... vinden ontmoetingen plaats'. Dit is zo nu geformuleerd omdat tijdens het 'testen' gesteld werd dat er zowel in gebouwen als daarbuiten ontmoetingen plaats vinden, echter wel op zo'n manier dat deze zich nadrukkelijk moeten voegen naar de rust en sereniteit van het gebied. Als reactie, na de presentatie van Giso Lommers, komt echter dat deze redactie niet opgevat moet worden dat het onnodig druk wordt in de buitenruimte. Later wordt voorgesteld om het begrip 'ontmoetingen' te vervangen door 'verblijfsruimte'. Bewoners geven aan dat het gebied uiteraard bezocht gaat worden door studenten, docenten en anderen, maar dat vooral gewaakt moet worden voor het beschermen van de bijzondere, serene sfeer in het gebied. Het begrip 'ontmoetingen' roept de associatie op van vertier, toerisme, etc. Dat is niet de gewenste associatie, aldus bewoners.
- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '... er zijn verschillende sferen in het gebied' is geschrapt, omdat uit Meet Up #4 bleek dat dit te weinig zegt. Het gaat juist om wat voor sfeer waar komt. Dit is in de uitgangspunten uitgewerkt onder het uitgangspunt '... rustig, sereen of levendig' maar vooral geconcretiseerd in de 1^e concept-openbare ruimtekarten waar een onderscheid is gemaakt tussen vier sferen: drukke buitenruimte, luwe buitenruimte, drukke groene buitenruimte en luwe groene buitenruimte.

Toegankelijkheid

- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '... een zo groot mogelijk doorwaadbaarheid' is geschrapt, omdat tijdens het 'testen' van de uitgangspunten bleek dat dit niet overal in het gebied zou moeten kunnen. Het gebied is er, zo bleek tijdens Meet Up #4, juist bij gebaat dat er ook delen van openbare ruimtes tijdelijk bv 's avonds afgesloten kunnen worden. Om ook dit punt nader uit te werken, zijn in de 1^e concept-openbare ruimtekarten drie periodes over de dag onderscheiden: overdag, 's avonds en 's nachts. Met deze kaarten wordt duidelijk gemaakt welke universiteitsgebouwen wanneer open en dicht zijn en welke binnenterreinen open en tijdelijk afgesloten worden.
- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '... zijn binnenterreinen en -hoven openbaar' is eveneens geschrapt, omdat juist een verfijnder beheerregiem wordt voorgesteld: zie bullet hiervoor.
- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '...is goed ontsloten' is geschrapt, omdat dit dubbelop was met het uitgangspunt '... zijn de verbindingen en ontsluiting met de omgeving verbeterd'.

Historie en monumentaliteit

- De uitgangspunten '... is er meer groen' en '... dient groen verschillende doelen' zijn verplaatst naar het hoofdthema 'duurzaamheid en groen'.
- Het uitgangspunt '... wordt het water meer benut' is geschrapt omdat dit meer over logistiek gaat. Onder het hoofdthema logistiek is het uitgangspunt over beter benutten van water verder aangescherpt.

Bereikbaarheid en logistiek

- Het uitgangspunt '... heeft de voetganger voorrang, maar is niet dominant aanwezig' is geformuleerd om ervoor te zorgen dat bezoekers te voet zich schikken aan de algehele sfeer in het gebied (rustig, sereen, levendig).

- Met het nieuwe uitgangspunt '... worden waterwegen benut voor logistiek en bevoorrading' zijn eerdere uitgangspunten samengevat. Hierdoor is het ook duidelijker dat het gaat om vaarwegen.

Duurzaamheid en groen

- De eerder geformuleerde uitgangspunten over energieneutraal en collectief verduurzamen zijn samengevoegd tot één uitgangspunt, om zo overlap te voorkomen.
- Het eerder geformuleerde uitgangspunt '... is rainproof' is ondergebracht onder het uitgangspunt '... zijn gebouwen en openbare ruimten klimaatbestendig'.
- De eerder genoemde uitgangspunten '... is meer groen' en '... dient het groen vele doelen' stonden onder het hoofdthema historie en monumentaliteit, maar passen beter onder bovengenoemd hoofdthema.

Voor een nieuwe overzicht van hoofdthema's en uitgangspunten: zie bijlage.

6. Eerste concept-openbare ruimtekarten

Uit het 'testen' van uitgangspunten, gedaan tijdens Meet Up #4, kwam steeds duidelijker de vraag om het concreter te maken. Hiervoor is nu een eerste aanzet gegeven in de vorm van concept-openbare ruimtekarten. Veronika Meijer, stedenbouwkundige van de gemeente, geeft een toelichting bij deze eerste concepten, waarbij zij aanmerkt dat het nog 'werk in uitvoering' is. Suggesties voor verbetering en verduidelijking zijn welkom. Veronika Meijer geeft aan dat, op basis van de huidige inzichten, getracht is om een kaart te maken van waar wat komt in het Universiteitskwartier: de functiekaart. Zij voegt hieraan toe dat de functies voor BG3 (waarschijnlijk voor staf UvA) en BG5 (waarschijnlijk voor onderwijs UvA) nog in studie zijn.

De functiekaart is een combinatie van wat er nu in het gebied is en wat, op basis van de overleggen tussen gemeente en UvA, gaat komen. Hierdoor is deze kaart, zo geeft Veronika Meijer, een hybride kaart: nu en straks. Wanneer meer uitsluitsel te geven is over de toekomst van BG3 en BG5 wordt dit uiteraard in een volgend concept verwerkt. Waar wel duidelijkheid over is tussen gemeente en UvA is de Oudemanhuispoort/Slijkstraat. Hier zal een stukje openbare ruimte, met ook in- en uitgang, voor de Oudemanhuispoort aan worden toegevoegd. In dit complex komt de aula, die nu nog te vinden is in de Oude Lutherse Kerk (Singel). Zo krijgt de Slijkstraat meer functie en wordt een alternatief gevonden voor de huidige blinde gevels en het anonieme karakter.

Op de vraag wat er met de huidige aula gebeurt als deze verplaatst wordt naar de Oudemanhuispoort, geeft Dennis Coenraad (huisvestingsontwikkeling, UvA) aan dat de huidige aula nu gehuurd wordt en dat na verplaatsing het huurcontract beëindigd wordt.

Op de vraag wat het formaat van de nieuwe aula wordt op het Universiteitskwartier, geeft Dennis Coenraad aan dat deze ongeveer hetzelfde blijft als nu het geval is.

Het Universiteitstheater zal een theaterfunctie behouden. Daarnaast is voorzien dat hier bijeenkomsten georganiseerd gaan worden en dat de Academische Club en Spui25 in dit complex gehuisvest gaan worden. Gesprekken zijn hierover nog gaande.

Op de functiekaart is ook weergegeven wat voor verschillende openbare ruimtes er zijn in termen van eigendom en toegankelijkheid.

Door steeds meer duidelijkheid te krijgen over waar wat gaat komen in het Universiteitskwartier, kan ook concreter gemaakt worden wat voor sferen in de openbare ruimtes ontstaan. Aan de hand van een sferen kaart, onderscheidt Veronika Meijer vier verschillende sferen.

Uit de kaarten blijkt de karakteristieke hovenstructuur, binnen het 'superblok van gebouwen' gerespecteerd te worden. Echter, in eerdere Meet Up's kwam de wens naar voren om te verkennen of er binnen de hovenstructuur verschillende beheerregimes kunnen komen. Deze vraag is verwerkt in drie kaarten, die aangeven waar openbare ruimtes open blijven en waar deze gedurende de avond en nacht tijdelijk gesloten worden. Dit laatste is vooral het geval in de omgeving van woningen.

Tot slot wordt er gewerkt aan een kaart waarop de fiets- en voetpaden en de logistiek verwerkt worden. Deze kaart is nog in bewerking. De versie die tijdens Meet Up #5 wordt gepresenteerd is een eerste aanzet hiervoor. Op deze kaart zijn ook de wegen met zogenoemde venstertijden verwerkt: momenten op de dag waarop laden en lossen mag plaats vinden. Tevens wordt op deze kaart de logistiek aangegeven. Op de huidige versie staat één centrale locatie voor logistiek. De vraag is of dit mogelijk is en of er ook niet elders in het gebied logistiek georganiseerd moet worden, bijvoorbeeld vanuit de Universiteitsbibliotheek.

Uit de vragen en reacties op de 1e concept openbare ruimte kan worden opgemaakt dat met deze kaarten meer concreetheid geboden wordt. Het roept ook vragen en reacties op, zoals:

- Functies: dankzij de functiekaart wordt steeds duidelijker wat waar komt. Een vraag die dit oproept is waarom bepaalde functies waar komen?
- Openingstijden: de openingstijden zoals deze nu op de drie kaarten gehanteerd worden, blijken niet helemaal te kloppen. Ook zou het wel eens zo kunnen zijn dat, bij gebrek aan voldoende collegezalen, gebouwen op het Universiteitskwartier langer open blijven. Op de vraag tot hoe laat dit zou zijn, geeft Dennis Coenraad aan dat dit tot 22.00 uur is.
- Extra brug: op een van de kaarten staat een extra brug getekend. Op andere kaarten ontbreekt dit. Veronika Meijer geeft aan dat dit op alle kaarten gelijk moet worden en dat een mogelijk nieuwe brug nu nog in onderzoek is. Het voorgestelde tracé is op dezelfde plek als deze brug ooit geweest is. De brug zou de toeleiding naar de Agnietenhof moeten verbeteren, maar is – zoals gesteld, nog in studie. Een reactie op dit voorstel is of niet overwogen kan worden om de brug een knik te geven, om zo snelheid af te remmen en rust te verhogen.
- Groen: een aantal bomen dat ingetekend staat op de kaarten is recent omgevallen. Daarnaast wordt gevraagd om een aparte kaart waarop te zien is waar nu extra groen komt, conform een van de uitgangspunten. Is het denkbaar om ook meer groen aan de randen van het gebied, bijvoorbeeld op de grachten, te krijgen?
- Oudemanhuispoort: het idee om een extra hof te creëren aan de achterkant van de Oudemanhuispoort nabij Slijkstraat, spreekt de meeste deelnemers aan. Maar de vragen die het ook oproept is wat dit voor drukte oproept in de openbare ruimte. Hetzelfde wordt gevraagd bij de beoogde ingang aan de Kloveniersburgwal: roept de functie van dit complex niet veel bezoekers op en is er op straat wel voldoende ruimte voor deze bezoekers?
- Woningen boven winkels: op de functiekaart wordt geen rekening gehouden met complexen met een dubbelfunctie, zoals winkels op begane grond en woningen erboven. Nu staan alleen met een kleur en icoon de winkels op de begane grond ingetekend en lijkt het net alsof de bovengelegen woningen er niet meer zijn in de toekomst. Veronika Meijer geeft aan dat dat niet de bedoeling is. Dit zal aangepast moeten worden in de volgende versie van de functiekaart.
- Binnentuinen- en hoven Allard Pierson Museum: de kaarten die laten zien dat 's avonds en 'nachts bepaalde tuinen en hoven tijdelijk afgesloten worden, roept de vraag of hoe dit praktisch gaat gebeuren en hoe deze tuinen en hoven bereikbaar blijven voor bewoners.
- In- en uitgangen: gevraagd wordt om te verduidelijken waar nu in de complexen in- en uitgangen komen.
- Duurzaamheid: er zijn, naast de UvA, bewoners, eigenaren en ondernemers die zich willen inzetten voor de verduurzaming. De voorzieningen die nu gerealiseerd gaat worden in de Universiteitsbibliotheek lijkt zo'n vermogen te krijgen, dat het alleen nodig is voor deze

functie/complex. Hoe bundelen we initiatieven van buiten de UvA met duurzame energievoorzieningen in het gebied?

- Monumentaliteit: uit de kaarten spreekt nog niet waar de monumentaliteit versterkt wordt. Is dit in de kaarten te verwerken?

7. Vervolgstappen

Op dinsdag 8 oktober vindt in Pakhuis de Zwijger (Piet Heinkader 179) de presentatie plaats van de resultaten uit het participatieproces. Deze bijeenkomst vindt vanaf 20.00 uur plaats. Opgeven moet via de site van Pakhuis de Zwijger: www.dezwijger.nl/ontwikkeling-universiteitskwartier

Omdat er tijdens Meet Up #5 veel informatie gedeeld is, zal op dinsdag 1 oktober, van 20.00 tot 22.00 uur in Perdu, een extra Meet Up voor de buurt georganiseerd worden. Tijdens deze Meet Up #6 kan doorgesproken worden over de concept-openbare ruimdekaarten en wordt een 'sneak preview' gegeven van de presentatie in Pakhuis de Zwijger. De concept-openbare ruimdekaarten worden daags na Meet Up #5 beschikbaar gesteld, waardoor enkele omissies hersteld kunnen worden.